

TANDORI DEZSŐ

II. szerencsétlenkedés

SAJÁT VÍZILÓ: A LÁTÓ MÁS. ÓMÁS

Óma németül nagymamát jelent.
Csak úgy tudom.
Ah, a németiség. Felejttem a névelőket is.
Az angol, a francia, a lengyel, az orosz nyelvről
nem, is beszélve. Talán a felejtés is egy saját
víziló (így hívtuk a víziót, anno, valami
nehézkés, de kedves ízét csináltunk,
egy ilyen dolgot a tündér tüneményből, s nem
volt-e igazunk; ís), benne ott vannak azért
csodák is, még egy meseregény, egy Chandler,
Paddington, jó, persze, a felejtés luxus,
s nem az, ha jóidtól megszabadít, melyek
nem javak, mégse. De ezt hagyjuk.

Író nemcsak kritikusoknak nem válaszolgat,
típeteket (magáról) sem ad jó ízléssel, s mégis
történik ez. Magam például, fene tudja,
hogyan fogtam (tudom! de nem elmondható)
egy bizonyos regényem, virtuális regény-
nyel benne-általa (a regény, virtuális
regénynél, persze, e. p. regény, kisszregény
dolga ott volt, az irodalom egyetlen mindig,
ahogy e szót 1968-ra első verskötetemről
leirtották, nagyobb baj se legyen), e bizonyos
regényem... hagyjuk. Németiség: láttam a ZDF
(kettes német adó) úgynevezett színházcsatornáján
(itt kellene mondani: theaterkanal) egy különöset.
Micsoda víziló! kiáltottam. Mintha a rendező,
díszlettervező egy doboz fedőfestéket,
6–8 tempera alapszínt kapott volna húsvétra,

mint egykor én, tízévesen, jutalomként (nem érdemes részletezni), és ezzel a készlettel festett volna jókora monokróm felületeket: fal, fák, kapu, folyó, rét, porond, kellékeket – egy pokrócon kívül – nem nagyon hoztak be a többnyire párosával megjelenő szereplők, akik – rájöttem – egy Csehov-darabból és egy Gorkijból (két darab ment így, váltogatva, egy hónapon át) voltak. Természetesen aktusok a nyílt színen nem folytak, de irányultak erre az illetők, vagy meggyőzték egymást, ne, meg miért ne, tönkrementek, tönkre voltak menve (gyakorlatilag, lelkiileg), és pergett az egész, stilizálnak nem hatott, natúr volt, nem kiszámított, Csehov és Gorkij (!), kavargott, általam fel nem fogható cél nélkül (volt hátrább egy folyó, színpadi ünnepségre készültek, avagy nyaraltak, Gorkij: Nyaralók, Csehov: Ivanov? Platonov? de a Három nővér, a Cseresznyés kert, a földöntúli Virginia Woolf csoportvilága, maga-szerencsétlensége, s mind a nem annyira kilógó szerelmi, nemi vagy szublimált (szoc., ambíc. stb.) szálak világboga, ilyen volt, bár vízilovak nem folyókáztak hátul. S a személyek nem régészeti leletek után kezdtek kutatni nálam – akik e csehovi világ vízilovából s Virginiáékét nem feledve, és pedig de mennyire nem, létrejöttek, nem is jöttek, ott voltak, mint egy kibontakozó víziló, ezt nem részletezem, kecsesebbek talán, már ha! –, nem a föld sugárzását mérték, nem a csehovi világot élték, hanem ...na ja. Nem volt jellemük, semmi szándékuk, céljuk (?), vagy hát ők tudják, én nem. Nem akartak (nem akartam velük) semmire rámutatni, nem akartam (ég óvjon! Gott behüte) olyat mondani, hogy nekem ennyi az ember (nem ennyi, de nem tudom mennyi, s mi az, hogy „ember”), a cselekménynél sokkal kevésbé fárasztó, automatikus akciócselekmények is képzelhetők, nem vitás. Megtoldottam azonban ezt a virtuális regényt a másik réteg, másik sík (hah! másik?) regénytörténéssel, ott is pusztulás következik be, most akkor nem mondom el, istenem,

közepes ötlet, ahogy a dolgok összefüggenek,
hanem hát nálunk még mindig elég jó ötlet,
a régi írók anekdotáztak, a még régebbiek
olvashatatlanok lassan, vagy csak nagyon lassan
olvashatóak, és mi is azzá leszünk, kevés kivétellel,
meg ráadásul a regény/virtuális regény alaprétegei
mögött – Csehovék mellett – a nálunk nagyon be nem fu-
tott Evelyn Waugh is ott van, csak ez elszabadultabb.
Egy víziló vágat a temperapusztán, de jegyzetekbe
fullasztom, mert egyáltalán nem akarom ezt
állítani a jónépről, magamról se, hogy csak ezt
állíthatom a jónépről, megjelenik Atyaisten,
rosszall engem, de megbocsát, aztán a hülye kereskedelmi
társasjátékot eljátsszuk („Neked mégis ki a legszebb,
a legjobb...”), közöljük (ezerrel többet találtam ki,
ennyi fért) a sajtóvéleményeket (Durci Delnő, Boston Bögözd
stb. magazinokéit), és kész. A folytatással zárul
majd az ügy, ahol nagy meglepetés lesz, ám
le is lepleződöm: én nem tudnám? ily dolgokban
mérsékeltlen vagyok csak zseniális, kultuszom
pedig a földi lovak voltak; maradtak a medvék s madarak.

És akik itt a szokott irályt várták: háromszor
üött-el-majdnem-autó (busz stb., terepjáró etc.)
az utóbbi hónapokban.
Győzelemről ki beszél?! Csak kibírni! mondja Rilke.
S én sem akartam virulni már rég semmi könyvemmel,
kedvem is elfogy róluk, le, hamar, később,
és ha 70-től homályt és kevés fáradalmat (Rilke, is)
akarnék csak, azt mondom magamnak: „Víziló! E vízilót
is, hogy 70, előbb még meg kell élni, érni, és az nem
biztos.” És, íme, még magunk sem tájékozódunk együtt (Rilke:
egyet; nem értünk egyet), itt a váratlan betáncoló Lalala
Human Steps, nem-is-megfejtendő cselekményével a Velazouez
kis múzeuma c. darab utólag igazolt. S mi minden van még!

(Megjegyzés: Ómás: célzás szerző kicsit túlfavorizált
kötetének kezdőversére. Hommage. A szöveg – e szöveg –
szerző általi gondozása, értsd elolvasása, a meghőkölés
stb. során ment a színházcsatorna, ezúttal festészettel.

És szerző elgondolkodott: nem kell-e máris magyarázat, s nem csupán a túlhangsúlyozódó olaj-és-pénz reáliák korszakában, de telt-múlt időkben, nem kell-e mentség Motherwell mester motívumainak? Rothko mester majdnem monokróm, Ad Reinahrdt mester teljesen monokróm, a mezőfestők – nem tehenek a réten, kolomppal, netán szagoskép! – műveinek? Picassón kívül szinte mindennek? Rossz esély, hogy örökké tréfálni kéne. Szép Ernőt, Kosztolányit ismertette is, talán J. A. az egyetlen, aki e vidámvásárinak ellenáll. Nem állok ellent, még hogy engem világomat jelentő deszkák alá beszállásolva mentsenek a megszállóktól! Semmi megszállottság. Készséggel mondom, Ómás: „Ki szedi össze váltott vízilovait”, mondom a satöbbit. Se, értsd: roppant, megroppanatlan mag. Meg hát jócskán meg is roppant, de még nem buszkerék alatt vagy szecskában, csontsalátaként. De még!

Ah, ma is e' a klumpa!
Egy cipőben (félcipőben) járok
(egy éve, alig volt tél,
most meg túlnyár ez az ép éssen).

Lazán: 2008 május (de lesz-e 2009 db?)

Jön, jön! A Kosztolányi–125!

„Már meg. Bocsássatok.
Már megbocsássatok.
Társatok eseng,
ez, mi lecseng.
Jaj, túl hamar
megy át bronzba a kar.
Egészséges bronzarcok
tér szobrain, kavarcok
és karcok, karcosok,
lépcsőn amott lebotyog.

Kis kút bugyog,
valóság.
Nem érnek rá, hogy ne tudják,
panaszolja druzsám.
A mi időnkben ez természetes
volt, a tömör és a részletes.
Akkor jött a cifrás, az esedékes
helyett az esetleges éktelen,
az este-reggel ékes.
Nem érnek rá, hogy ne tudják?
Na tessék.
Hát akkor tudják meg, azaz plusz.
Itt jutsz – hova? Csak tétova
bizonyíték itt, mire lesz,
ki esz, mi esz, mit tud, mit – – –
Ma már fogalmam sincs, mi ez
az egész. Nincs rá a rész.”

x

Én/se/tudom/több/é/a/-z/irod/alom/mi/rejő
El/ment/ah/a/jó. (Arany János erre: „Ajjó...!”)

